

DANUTĖ MUKIENĖ

Ko galime pasimokyti iš kolegų kaimynų?

Kultūros paveldo skaitmeninio turinio pakartotinis naudojimas – šiaudien viena iš prioritetinių veiklos sričių muziejuose. Kurdami naujus produktus, tarp jų ir elektroninius, muziejai turi ne tik patys šiuo turiniu naudotis, bet ir skatinti tai daryti kitus.

Kaip šiuo skaitmeniniu turiniu savo veikloje naudojasi kaimyninių šalių muziejai, ko iš jų galime pasimokyti? Atsakyti į šį klausimą bandyta 2016 m. rugsėjo 21–23, 30, spalio 1–2, 7–9 d. Lietuvos dailės muziejaus (LDM) filialo Lietuvos muziejų informacijos, skaitmeninimo ir LIMIS centras (LM ISC LIMIS) organizuoto išvažiuojamojo seminaro „Kultūros paveldo skaitmeninio turinio panaudojimas kaimyninių šalių muziejų ekspozicijose ir parodose bei kituose kultūrinio turizmo objektuose“ metu. Šis seminaras buvo organizuojamas bendradarbiaujant su kultūrinių iniciatyvų įmone „Ancilius“. Iš viso surengtos 3 išvykos („Neatrastoji Kuršžemė“ (Latvija), „Senoji Prūsija: Griunvaldas, Torunė, Olyva, Gdanskas, Malborkas, Olštynas“ (Lenkija), „LDK gynybinės ir rezidencinės architektūros paveldas dabartinėje Vakarinėje Baltarusijoje“ (Baltarusija) – po vieną į Latviją, Lenkiją ir Baltarusiją. Jose dalyvavo, su kaimyninių šalių kultūros paveldo įstaigų darbu skaitmeninio turinio naudojimo srityje susipažino, kvalifikaciją kėlė Kauno, Šiaulių ir Klaipėdos muziejų regioninių skaitmeninimo kompetencijos centrų, LDM filialo LM ISC LIMIS, kuriam pavesta vykdyti Lietuvos muziejų nacionalinio skaitmeninimo kompetencijos centro funkcijas, darbuotojai, taip pat grupė kitų LDM struktūrinių padalinių specialistų, dalyvaujančių skaitmeninimo veiklose, inicijuojančių ir vykdančių bendradarbiavimo su kitų šalių kultūros paveldo įstaigomis projektus.

Prieš išvykstant į seminarus buvo parengtos jų programos, pateikti planuojamų aplankyti objektų sąrašai ir trumpi jų aprašymai, susisiekti su numatyti aplankyti muziejų vadovais, susitarta dėl apsilankymo, gidų, kurie galėtų išsamiai supažindinti su veikiančiomis ekspozicijomis

ir naujausiomis parodomis, paslaugų. Seminaro dalyviams iš anksto pateikta išsami su kelionėmis susijusi informacija. Tuo pat metu į seminarus vykstančių muziejininkų buvo paprašyta iš anksto ir savarankiškai susipažinti su planuojamais aplankyti objektais ir juose veikiančių įstaigų skaitmenintu kultūros paveldo objektų turiniu, publikuojamu šių įstaigų interneto svetainėse, portaluose, duomenų bazių viešosiose prieigose, pateiktu į svarbiausią Europos kultūros paveldo portalą „Europeana“ (www.europeana.eu), kuris jau yra tapęs ir internetine platforma, pasidalinti surinkta informacija su kitais planuojamų seminarų dalyviais.

„Neatrastoji Kuršzėmė“

Išvažiuojamojo seminaro, kuris vyko Latvijoje, metu jo dalyviai pirmiausia susipažino su Rygos miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, aplankė *Art Nouveau*, Latvijos nacionalinį dailės ir Taikomosios dailės bei dizaino muziejus.

Daugiausia dėmesio skirta rekonstruotam Latvijos nacionaliniam dailės muziejui. Jame įrengtos naujos didelės ekspozicinės erdvės. Rekonstrukcijos projektą parengė Lietuvos architektai. Jiems puikiai pavyko seno muziejaus pastato vidaus erdvėms ir interjerams suteikti šiuolaikiškumo, anksčiau nenaudotas pastato pastoges, terasas, kitas patalpas pritaikyti muziejinėms reikmėms. Vaikščiodamas ten jautiesi taip, lyg būtum moderniam XXI a. pastatytame muziejuje.

Pagrindinėje muziejaus Latvijos nacionalinės dailės ekspozicijoje kone kiekvienoje salėje yra įrengti informaciniai terminalai. Juose keliomis kalbomis pateikta išsami tekstinė ir vaizdinė informacija, kurioje pagal laiko juostą galima lengvai rasti dominančią informaciją apie konkrečiu laikotarpiu kūrusius dailininkus, ryškiausias jų darbus ir bendras to laikotarpio dailės tendencijas Latvijoje. Informacinių terminalų muziejuje gana nemažai, bet ne per daug, jie visi modernaus dizaino, stovi matomose vietose ir netrukdo tiems, kas jais nesinaudoja.

Išskirtinio dėmesio vertos pastato pirmame, cokoliniame aukštuose, rūsiuose įrengtos patalpos, pradedant nuo muziejaus kasų, kuriose dideliame pailgame, beveik visą sienos plotį užimančiame ekrane lankytojams pateikiama besikeičianti aktuali informacija apie veikiančias ekspozicijas, parodas, bilietų kainas, darbo laiką ir kt. Su šia informacija patogu susipažinti laukiant savo eilės prie kasų ar jau įsigijus bilietą. Pirmame aukšte, netoli kasų, įrengti dar du lankytojams skirti informaciniai terminalai, kuriuose taip pat daug vertingos informacijos apie muziejų.

Latvijas nacionālais
dailės muzejs.

Fot. V. Aukštaitis

Moderniai įrengtame pastato cokoliniame aukšte, rūsiuose galima pamatyti eksponatų iš atvirųjų rinkinių fondų. Koridoriuose, kuriais patenkama į pagrindines parodų sales, pastatyta keletas modernių informacinių terminalų, veikia šiuolaikiškai įrengtos nedidelės parodos. Čia, šiek tiek pritremdytoje erdvėje, pristatomų parodų aktualiausia tekstinė informacija projektoriais moderniai pateikiama tiesiai ant sienų. Dizainas šiuolaikiškas, pagaulus. Visa tai padeda pasiekti itin didelį efektą – muziejaus lankytojai čia pasijunta laukiami bei parodoma, kad žmonės sugeba dirbti kūrybingai ir šiuolaikiškai. Šis įspūdis nesumenksta ir susipažįstant su muziejuje eksponuojamomis keičiamomis senosios dailės parodomis. Įrengiant jas taip pat nepamiršta sukurti specialių elektroninių šviečiamųjų programų, su kuriomis lankytojai gali susipažinti salėse veikiančiuose informaciniuose terminaluose. Šiose salėse ekranuose rodomi filmai. Jose taip pat pateikiama įdomi informacija apie parodose pristatomus kūrinius ir jų autorius. Parodas ir čia pajvairina ant tuščių sienų projektoriumi pateikiama aktuali informacija.

Puikiai kultūros paveldo skaitmeninis turinys panaudotas muziejuje seminario metu veikusioje istorinėje-dokumentinėje parodoje. Joje matėme daug istorinę vertę ir didelį informacinį krūvį turinčių nuotraukų bei dokumentų. Ne, čia nebuvo po stiklu padėtų nuo laiko pageltusių ir aptrupėjusių nuotraukų ar dokumentų. Prieš rengiant parodą visa tai buvo suskaitmeninta, o ekspozicijoje panaudotos kelios, o kai kur net keliolika kartų iš skaitmeninių bylų padidintos nuotraukos ir dokumentai. Visa tai buvo moderniai, atsižvelgiant į laiko juostą išeksponuota, papildyta kita parodų salėse pateikiama glauda informacija. Lankydamiesi muziejuje daugiausiai jaunimo matėme būtent šioje parodoje. Ir mums čia norėjosi

Rygoje veikiančio Taikomosios dailės ir dizaino muziejaus darbuotojai nudžiugino moderniai įrengta rūbų paroda iš Aleksandro Vasiljevo kolekcijos.

Fot. D. Mukienė

ilgiau pabūti, nes informacija pateikta labai patraukliai, tai, ką matai, lengva įsiminti, sužadindamos emocijas.

Yra šiame muziejuje ir moderniai įrengtos edukacinės patalpos, veikia restoranas, į kurį patenkama ir iš muziejaus patalpų, ir tiesiai iš gatvės. Lankytojai gardžia kava, kitais skanėstais šiltu oru mėgaujasi šio restorano terasoje.

PUIKU! Yra ko pasimokyti Lietuvos muziejininkams iš savo kolegų latvių. Tokia buvo bendra išvada aplankius šį muziejų. Akivaizdu, kad atliekant rekonstrukciją čia tiek ekspozicijų, tiek parodinių, tiek lankytojams aptarnauti skirtų patalpų įrengimo klausimai buvo sprendžiami kompleksiskai, tad nieko dabar nereikia papildomai kaišioti į parodų sales (nei informacinių terminalų, nei televizorių ar kitų įrenginių), „meno saviveiklos“ čia nereikia ir jos nematyti.

Ventspilyje taip pat buvo susipažįstama su šio miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, kurorto vystymo tendencijomis. Nustebino šio kurorto puošimui skiriamas dėmesys – tiek gėlių, išmonės, žaismingumo, įvaldant miesto erdves, kituose Europos miestuose mažai kur pamatysi.

Ventspilyje seminaro dalyviai daug dėmesio skyrė moderniai įrengtai Ventspilio Livonijos ordino pilies muziejaus nuolatinei ekspozicijai ir parodoms. Patraukė dėmesį ir puikiai tvarkoma muziejaus aplinka, erdvėse po atviru dangumi įrengtos edukacijai skirtos aikštelės. Poros valandų viešnage parodė, kad Lietuvos muziejų darbuotojams yra ko pasimokyti iš Ventspilio kolegų tiek skaitmeninio turinio, tiek naujausių informacinių

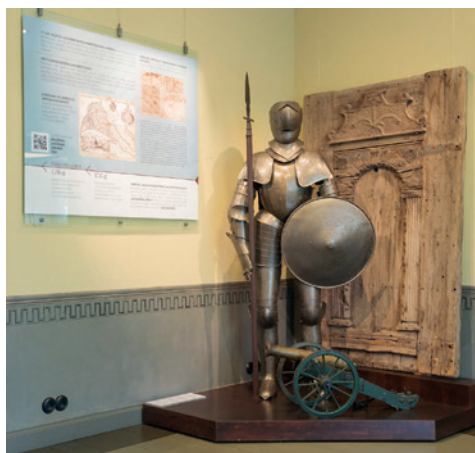
Ventspilio muzejūje.
Fot. V. Aukštaitis

technologijų panaudojimo įrengiant ekspozicijas, tiek ir didelių senųjų istorinių pastatų pritaikymo muziejinėms reikmėms srityse.

Ēduolėje seminara dalyviai susipažino su privatiems kolekcininkams priklausančios Ēduolės pilies, kurioje eksponuojamos jų savininkų kaupiamos kultūros paveldo objektų kolekcijos, muziejumi. Šioje pilyje-muziejuje kultūros paveldo skaitmeninimo srityje dirbantiems specialistams nepavyko rasti, kur atgaivinti širdį. Nerado čia ko pasimokyti ir ekspozicijas, parodas savo muziejuose rengiantys seminara dalyviai.

Kuldygoje domėtasi šio miesto istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, lankytasi Kuldygos muziejuje. Didelių naujovių jame nėra. Tradiciškai įrengta ekspozicija informatyvi, turtinga. Suteikiant lankytojams papildomos informacijos, išryškinant tai, kas pateikta ekspozicijoje, informacinių technologijų galimybės čia naudojamosi menkai, tačiau tai, kas veikia, yra įrengta vietoje ir gerai. Akį patraukia ekspozicijoje esantis didelis ekranas, kuriame rodomi filmai, kita informacinė medžiaga. Yra muziejuje atskira nedidelė patalpa garso

Kuldygos muziejuje.

Fot. V. Aukštaitis

įrašams perklausti. Čia matomoje vietoje kabo ausinės. Kai kuriuose ekspozicijos stenduose panaudotos suskaitmenintos nuotraukos.

Tiek šiame, tiek Rygos *Art Nouveau* muziejuje su ekspozicijomis seminaro dalyvius supažindino muziejų gidės, kurios vilkėjo tokio laikotarpio ir stiliaus, kokie yra muziejaus pastatai, rūbais. Tai nuteikė itin maloniai ir pažinčiai suteikė egzotikos.

Paskutiniąją seminaro dieną lankytasi Liepojoje. Čia susipažinta su šio Latvijos uos-

tamiesčio istorija, architektūra, žymiausiais kultūros paveldo objektais, Karuostos vietoje, Karuostos uosto kalėjimo muziejaus pastato ir išpūdingos cerkvės architektūra bei interjeru. Daugiausia dėmesio skirta Liepojos istorijos bei dailės muziejui, jo nuolatinėi ekspozicijai ir naujausioms parodoms. Šio muziejaus nuolatinė miesto istorijos ekspozicija, kurioje daug archeologinių radinių, dailės kūrinių ir kitokių kultūros paveldo objektų, įrengta tradiciškai. Naujausių informacinių technologijų galimybėmis čia naudojamas mažai. Visai kitoks vaizdas pastato cokoliniame aukšte pastaraisiais metais įrengtoje krašto etnografijos ekspozicijoje, kurią kurdami, žaisdami su spalvomis, apšvietimu itin sumaniai pasidarbavo dailininkai-dizaineriai. Muziejinėms reikmėms sėkmingai išnaudotos cokolinio aukšto patalpos, čia labai funkcionaliai ir pagal paskirtį pritaikytos ekspozicijoms įrengti ir edukacijai plėtoti skirtos įvairios informacinių technologijų teikiamos galimybės: veikia informaciniai terminalai, įvairaus dydžio ir formos ekranai ir kitos priemonės. Tai, ką gali sužinoti naudodamasis minėtais įrenginiais, yra labai informatyvu ir šiuolaikiškai bei įtaigiai pateikta, tad tai puiki galimybė sužinoti gerokai daugiau apie tai, kas pateikta tradiciniu būdu suformuotos ekspozicijos dalyje. Pasirūpinta, kad lankytojams šią informaciją peržiūrėti, perklausti būtų patogų. Tam skirtas inventorių (pvz., mediniai suolai) puikiai integruotas į patalpų interjerą ir papildoma ekspozicija.

Maloniai nuteikė Liepojos istorijos muziejaus trumpalaikėms parodoms skirtos erdvės, juolab kad tuo metu čia buvo eksponuojami Lietuvos dailininkų kūriniai. Čia, kaip ir Rygoje veikiančiame Latvijos nacionaliniame dailės muziejuje, dėmesį atkreipė Europos muziejuose paplitusi pastarųjų metų tendencija eksponuoti ne originalias, o ant įvairios faktūros popieriaus iš skaitmeninių bylų atspausdintas dideles nuotraukas

(ir istorines, ir šiuolaikines). Taigi, originali nuotrauka lieka fonduose, o parodose, ekspozicijose lankytojams pristatomos didelės jų skaitmeninės kopijos. Taip nesunkiai įvaldoma ekspozicinė erdvė, parodai suteikiama šiuolaikiškumo. Nuotraukų nedaug, tačiau jos patraukia dėmesį, lankytojai jas lengvai įsimena. Vienur tos nuotraukos išdėstomos tradiciškai viena eile (Liepojos istorijos muziejaus pavyzdys), kitur – „pablaškius“ ant didžiulių sienų tarsi be sistemos (tokia praktika taikyta jau aptartoje Latvijos nacionaliniame dailės muziejuje veikusioje istorinėje-dokumentinėje parodoje). Abiem atvejais tai įdomu, informatyvu, patrauklu ir šiuolaikiška.

Beveik visi aplankyti muziejai turėjo daug lankytojams skirtų informacinių leidinių (lankstinukų, bukletų, skrajučių ir kt.). Daugumą jų tiek muziejuose, tiek viešbučiuose ir turizmo informaciniuose centruose buvo galima gauti nemokamai.

Iš šio seminaro metu aplankytų muziejų didžiausią įspūdį muziejinkystės praktikos, skaitmeninio turinio bei informacinių technologijų galimybių panaudojimo įrengiant ekspozicijas ir parodas srityse paliko Latvijos nacionalinis dailės muziejus Rygoje, Ventspilio Livonijos ordino pilies muziejus ir Liepojos miesto istorijos muziejus. Bene didžiausia bendradarbiavimo perspektyva atsiveria su Liepojos istorijos muziejumi, kuris turi jaukias laikinoms parodoms skirtas erdves. Čia lietuvių muziejininkų iniciatyvų mielai laukiama.

„Senoji Prūsija: Griunvaldas, Torunė, Olyva, Gdanskas, Malborkas, Olštynas“

Seminarą, kuris vyko buvusiose Prūsijos žemėse, pradėjome keliaudami per Palenkės vaivadiją – buvusias jotvingių žemes. Čia susipažinome su šio krašto, Augustavo gyvenvietės istorija, dabartimi, Augustavo kanalu.

Griunvalde seminaro dalyviai aplankė Žalgirio mūšio memorialą, susipažino su šio mūšio atminimą populiarinančiu muziejumi, veikiančiu Žalgirio mūšio lauko teritorijoje, jo nuolatine ekspozicija. Įrengiant ją, kuriant ekspozicijos fonus, kultūros paveldo skaitmeninis turinys čia buvo daug kur panaudotas, jis formuoja visos ekspozicijos nuotaiką. Daug tokio turinio ir ekspozicijos informaciniuose terminaluose.

Kitas svarbus seminaro dalyvių aplankytas objektas buvo Torunės miestas. Daugiausia laiko skirta jo istoriniam centrui. Čia buvo susipažinama su žymiausiais miesto istoriniais, architektūriniais ir urbanistiniais paminklais, lankytasi turtinga ir itin vertinga dailės kūrinių

Griunvaldo muziejus.

Fot. V. Aukštaitis

—

Griunvaldo muziejuje.

Fot. V. Aukštaitis

kolekcija garsėjančiame Torunės rotušės muziejuje. Visus sužavėjo ne tik itin turtinga ir profesionaliai įrengta nuolatinė ekspozicija, bet ir moksleivių kūrybai skiriamas dėmesys – tuo metu pagrindinė didžiulė muziejaus parodų salė buvo skirta vien tam. Nieko panašaus Lietuvoje bent jau pastaraisiais metais nėra tekę matyti.

Antrąją seminaro dieną lankytasi Gdynėje veikiančiame itin šiuolaikiškai įrengtame interaktyviame Emigracijos muziejuje. Buvo aplankytas Gdanskio nacionalinio muziejaus Senosios dailės padalinys, Gdanskio gintaro muziejus. Seminaro dalyviai susipažino ir su Gdanskio miesto istorija bei architektūra, žymiaisiais senojo miesto kultūros paveldo objektais. Šio miesto muziejininkai mums siūlė užsukti ir į itin moderniai pastaraisiais metais įrengtą Jūros muziejų, tačiau seminaro metu tam laiko skirti nebebuvo galimybės.

Trečiąją kelionės dieną buvo lankoma Malborko pilis, joje veikiančio muziejaus nuolatinės ekspozicijos (istorijos, gintaro ir ginklų).

Šio seminaro metu ne tik susipažinta su lankomais objektais, bet ir domėtasi, kaip muziejų ekspozicijose, parodose taikomos naujausių

Seminaro dalyviai prie Malborko pilies.

Fot. V. Aukštaitis

—
Malborko pilyje.

Fot. V. Aukštaitis

informacinių technologijų galimybės, kokios sukurto skaitmeninio turinio panaudojimo formos, kultūros paveldo objektų restauravimo praktikos. Aiškintasi, kokių yra galimybių artimiausiais metais pradėti vykdyti bendradarbiavimo per sieną projektus tarp LM ISC LIMIS, kitų LDM padalinių ir aplankytose vietovėse veikiančių muziejų, kitų kultūros paveldo objektuose veikiančių įstaigų.

Iš aplankytų muziejų savo modernumu, aukštu muziejininkystės lygiu itin išsiskyrė Torunės rotušės muziejus, Gdynėje veikiančias interaktyvius Emigracijos muziejus bei Malborko pilies gintaro ir ginklų ekspozicijos.

Torunės rotušės
muziejuje.

Fot. V. Aukštaitis

Kalbant apie Lenkijos muziejus, aktualu pažymėti, kad čia visur, kaip jau minėtame Torunės rotušės muziejuje, pirmiausia didelį išpūdį daro vertingų eksponatų gausa ir puikus jų eksponavimas, apšvietimas. Matosi, kad ekspozicijos kuriamos labai apgalvotai, metodiškai, panaudojant per ilgus metus sukauptą muziejinės veiklos praktiką, muziejininkų vykdomų tyrimų rezultatus ir naujausių informacinių technologijų teikiamas galimybes. Saviveiklos čia nėra su žiburiu nerasi. Visur matyti, kad dirbama kartu su profesionaliais, muziejininkystės srityje daug žinių turinčiais dailininkais-dizaineriais, architektais. Tokios naujausios ekspozicijos kaip Gdynės Emigracijos muziejaus ir Malborko pilies gintaro ir ginklų sukurtos pagal itin aukšto lygio profesionalių dailininkų-dizai-

nerių, architektų ir muziejininkų parengtus projektus, kurie įgyvendinti kompleksiskai, atrenkant pagal tematiką ir atskirus laikotarpius svarbiausius, vertingiausius, iškalbingiausius eksponatus ir kartu su jais pateikiant naujausių tyrimų duomenis. Tekstinė informacija pateikiama moderniuose stenduose, informaciniuose terminaluose, ekranuose rodomoje vaizdo medžiagoje, pasitelkus projektorius ir kitais šiuolaikiškais būdais.

Apsilankius Gdynėje veikiančiame interaktyviame Lenkijos Emigracijos muziejuje, kai kurie seminaro dalyviai išsitarė, kad čia pabuvojus galima pulti ir į depresiją... Priežastis ta, kad sunku net ir įsivaizduoti, kiek lėšų reikia muziejui turėti, kokiam didžiuliam istorikų, muziejininkų būriui daugelį metų reikia dirbti ir kaip glaudžiai muziejus turi bendradarbiauti su privačiomis kultūrinių industrijų paslaugas teikiančiomis įmonėmis, kad būtų sukurtas toks muziejus kaip šis. Jame praktiškai nėra originalių eksponatų (jie saugyklose), bet ekspoziciniai sprendimai tokie šiuolaikiški ir apžavintys lankytojus, kad gali čia vaikščioti visą dieną ir, naudodamasis įvairiausių informacinių technologijų teikiamomis galimybėmis, mėgautis informacija, bandydamas kiek įmanoma daugiau jos pasiimti. Įdomiai sudarytu besikeičiančių nuotaikų ir temų maršrutu keliauji iš vienos ekspozicinės erdvės į kitą, kur tave pasitinka ne tik skoningai padaryti įvairiaspalviai informatyvūs stendai, bet ir informaciniai terminalai, įdomia vaizdo

Nuotraukose – Gdanskio Emigracijos muziejaus ekspozicijos fragmentai.

Fot. V. Aukštaitis

Nuotraukose – Gdanskio Emigracijos muziejaus ekspozicijos fragmentai.

Fot. V. Aukštaitis

medžiaga stebinantys ekranai, bet ir kiekvienai temai sukurta vis kita nuotaika, kurią kai kur sustiprina lankytojų nevarginantys tylūs muzikos garsai, o kai kada net ir specialiai į ekspozicinę erdvę leidžiami kvapai. Beveik kiekvienoje ekspozicinėje patalpoje lankytojui sudaryta galimybė be to, kas pateikta kūrybiškai įrengtuose informaciniuose stenduose, į

papildomos informacijos paieškas įsijungti ir pačiam. Galima padirbėti prie informacinių terminalų, atsisėdus į lėktuvo salono muliažą išgirsti kai ką įdomaus ir t. t. Nemažai ir atraktyvių objektų: galima užėiti į trėmimui naudotą vagoną, kitoje patalpoje rasti didžiulį istorinio laivo modelį, yra ir patalpa, kurioje – miško imitacija. Ir visa tai – viename muziejuje, kurio ekspozicija pradedama specialiai jai įrengtoje į ateivių laivą panašioje patalpoje.

Šis muziejus, kaip ir daugelis kitų Lenkijoje, turi ir lankytojams dosniai dalija informacinius leidinukus, praalkusius pakviečia į muziejaus restoraną-kavinę, kur maistas skanus ir gana nebrangus.

„LDK gynybinės ir rezidencinės architektūros paveldas dabartinėje Vakarinėje Baltarusijoje“

2016 m. spalio 7–9 d. vykusio seminaro metu buvo aplankyta dabartinės Baltarusijos teritorijoje esanti Krėva, Alšėnai, Minskas, Nesvyžius, Myras, Naugardukas, Gardinas, Lyda ir Murovanka.

Krėvoje, kaip tradiciškai priimta lankant Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės buvusius gynybinius ir rezidencinius architektūros paveldo objektus dabartinėje Vakarų Baltarusijoje, daugiausia dėmesio skirta čia išlikusiems pilies griuvėsiams. Prieigos prie jų sutvarkytos, įrengtas informatyvus standas, kuriame pateikti pagrindiniai faktai apie šią vietovę bei pilį.

Alšėnų miestelyje susipažinta su šioje vietovėje esančiais vėlyvojo renesanso rezidencinės-gynybinės pilies griuvėsiais, Alšėnų Šv. Jono Krikštytojo bažnyčia ir pranciškonų vienuolynu (XVII–XVIII a.).

Krėvoje ir Alšėnuose griuvėsiai išpūdingi, bet tik tiek. Kiekvienam susipratusiam, praeitį gerbiančiam lietuviui, ko gero, ir baltarusiui, nerimą čia kelia tai, kas bus su tuo, kas dar yra išlikę. Tai, kad „buldozerinė“ politika čia veikia, itin akivaizdu Alšėnuose, kur po atviru dangumi ne tik vėjo, lietaus, permainingų orų kasdien yra naikinami vertingi praėjusio laiko ir buvusios kultūros liudininkai. Nėra čia muziejų, nėra ir gidų, tad džiaugėmės bent tuo, kad šioje kelionėje, kaip ir važinėjant po Lenkiją, mus lydėjo Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istoriją po narelių išnarsčiusi, Baltarusiją dešimtis kartų skersai ir išilgai išvažinėjusi kelionių gidė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto lektorė Dalia Vitkauskaitė.

Minske buvo susipažinta su šio miesto istorija, jo senamiesčiu ir naujaisiais mikrorajonais, aplankytas Baltarusijos nacionalinis dailės ir Istorijos muziejai, juose veikiančios ekspozicijos ir parodos. Vakare, pakilus į itin moderniai įrengtos Baltarusijos nacionalinės bibliotekos pastato viršų, grožėtasi naktinio Minsko panoramomis.

Baltarusijos nacionalinis dailės muziejuje.

Fot. V. Aukštaitis

—

Baltarusijos nacionalinio dailės muziejaus kavinėje.

Fot. V. Aukštaitis

Minske bene labiausiai nustebino per keletą pastarųjų metų nepaprastai išaugęs ir toliau sparčiais tempais statomas miestas. Per trumpą laiką labai pasikeitė ir jo senamiestis. Bendras įspūdis stulbinantis. Visai kas kita, jei pradėsi kaip profesionalas gilintis į smulkmenas. Tada vis labiau ims aiškėti, kad tai ne smulkmenos, o labai didelės problemos. Viena iš pagrindinių tų problemų priežasčių, matyt, ta, jog mūsų kaimynams baltarusiams bendrai lietuvių ir baltarusių istorijai priklausančio kultūros paveldo yra tekę labai daug. Atsiradus ekonominėms ir finansinėms galimybėms, buvo nutarta dalį jo – tai, kas yra labiausiai turistų lankomose vietose, – per trumpą laiką atgaivinti. Tačiau... Trūko šios srities specialistų, patirties, gal pernelyg ir savo jėgomis pasitikėta, todėl dabar kai kur, kad ir auksu blizga, bet padaryta ne visai taip, kaip reikėjo, daug kas negrįžtamai prarasta, nors galėjo būti išsaugota. Tai buvo akivaizdu ir lankantis muziejuose, kurie veikia renovuotose, restauruotose pilyse.

Lankantis Minske veikiančiame Istorijos muziejuje norėjosi kuo greičiau pasiekti ekspozicijų pabaigą, nes čia atrodė, kad ekspozicijos įrengtos praėjusio amžiaus viduryje, o ir tai, kas pastaraisiais dešimtmečiais sukurta, padaryta neskoningai ir neprofesionaliai. Visai kitaip jautėmės Baltarusijos nacionaliniame dailės muziejuje, kuris savo erdvėmis, keičiamomis parodomis sužavėjo visus. Nuolatinėje ekspozicijoje daug vertingų eksponatų, jie metodiškai pateikti lankytojams. Muziejinkams norėtusi, kad muziejuje politikos „ausys nekyšotų“, tačiau čia bent jau istorinę Baltarusijos dailę pristatančios ekspozicijos dalyje tų „ausų“ buvo neįmanoma nepastebėti.

Baltarusijos istorijos muziejuje.

Fot. V. Aukštaitis

Informacinių technologijų teikiamos galimybės rengiant šio muziejaus ekspozicijas ir parodas yra pasitelkiamos. Muziejuje yra ir vaizdo medžiagą demonstruojančių ekranų, ir informacinių terminalų, tačiau daug erdvės jiems neskiriama.

Informacinės reklaminės medžiagos šiame ir kituose Baltarusijos muziejuose gerokai mažiau negu Latvijoje ir Lenkijoje, kai kur galima jos įsigyti tik už pinigų.

Seminaro metu buvo aplankytas ir 400 metų magnatų Radvilų giminai priklausęs Nesvyžius, šiame mieste esantis Nesvyžiaus Radvilų architektūrinis, rezidencinis ir kultūrinis ansamblis, kuris 2005 m. įrašytas į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą. Lankytasi Nesvyžiaus

bažnyčioje, kuri yra viena didžiausių nekropolių Europoje, – jos rūsyje palaidota beveik šimtas didikų Radvilų giminės atstovų. Turėjome laimės ir mes nusileisti į rūsius ir pamatyti šios giminės atstovų amžinojo poilsio vietą. Susipažinta ir su Nesvyžiuje stovinčia Radvilų rezidencine pilimi (XVI a. pab.–XVIII a.), joje veikiančiu muziejumi, jo ekspozicijomis ir parodomis, pilies parku. Čia įspūdinga, juolab kad parke lankėmės pirmosioms šalnoms nurausvinus klevų lapus, paauksavus beržus ir nuklojus parko takus bei pieveles įvairiaspalviais, nostalgiją keliančiais rudeniniais lapais.

Didinga renovuota Nesvyžiaus pilis nuo ryto iki vakaro pilna lankytojų, tarp kurių daug su tėveliais atvykusių vaikų, moksleivių grupių, svečių iš užsienio. Muziejų lankymas baltarusiams – įprastas dalykas, garbės ir pareigos reikalas. Panašu ir Lenkijos muziejuose.

Pilyje ekspoziciniai muziejiniai plotai didžiuliai, daug įspūdingų eksponatų, nors dalis jų – kopijos. Renovuojant, restauruojant pilies patalpas čia taip pat padaryta nemažai klaidų, tačiau visuma stebina baltarusių sugebėjimu patraukti lankytojus ir perteikti jiems šios pilies bei krašto istoriją. Džiaugėmės ir mūsų grupei skirta gide.

Šios pilies muziejuje informacijai pateikti pasitelkiama nemažai informacinių technologijų teikiamų galimybių, nors kažko itin modernaus, t. y. to, ką matėme Lenkijoje, kas jau veikia kai kuriuose Lietuvos muziejuose, čia neteko pastebėti. Įrengiant ekspozicinius plotus kūrybingai yra pasidarbavę dailininkai-dizaineriai.

Didelis dėmesys pilyje skiriamas lankytojų aptarnavimui. Gerai dirba gidai, puikiai įrengtos mašinų stovėjimo aikštelės, prieigos prie muziejaus, pilyje veikia restoranai, kavinė, gerai įrengti sanitariniai taškai.

Architektūriniu ir muziejiniu požiūriu įspūdinga ir Myro pilis (XV–XVI a. sandūra). Seminaro metu daug dėmesio skirta jos istorijai, architektūrai, pilyje veikiančioms muziejaus ekspozicijoms ir parodomis. Jos įrengtos panašiai kaip Nesvyžiaus pilyje. Ekspонатų daug, dalis jų originalūs, vertingi, o jei kopijos, tai padarytos gana kokybiškai, tad dažnai nuo originalų jų net ir neatskirsi. Tekstinės informacinės medžiagos nedaug. Pagrindinis informacinis krūvis čia, kaip ir Nesvyžiaus muziejuje, tenka eksponatams.

Myre seminaro dalyviai aplankė ir įspūdingą Myro Šv. Mikalojaus bažnyčią.

Naugarduke, kuris yra įsikūręs aukščiausiai virš jūros lygio esančioje Baltarusijos vietovėje, daugiausiai dėmesio skirta Naugarduko pilies istorijai. Apžiūrėtos šios pilies liekanos, susipažinta su pilies, šalia

jos veikiančios parapinės Viešpaties Atsimainymo bažnyčios istorija. Aplankytas Naugarduko centre išlikęs Mickevičių dvarelis, kuriame jau seniai veikia poeto Adomo Mickevičiaus muziejus. Pagarba poetui buvo atiduota ir prie XX a. I pusėje jo garbei supilto pilkapio.

Architektūra, europietišku seminaro dalyvius nudžiugino Gardinas – XVII–XVIII a. buvęs antras pagal svarbą LDK miestas po Vilniaus. Čia lankytasi Vytautui Didžiajam priklausiusioje Aukštutinėje pilyje, taip pat Žemutinėje pilyje – pastatų komplekse, kur rinkdavosi LDK Didysis Seimas. Išsamiai susipažinta su Šv. Boriso ir Glebo cerkve – jos XII a. pastatas yra unikalus ir vienas seniausių mūro architektūros paminklų LDK teritorijoje. Daugelis seminaro dalyvių suspėjo pasižvalgyti po kultūros paveldo turtingą jėzuitų Šv. Pranciškaus Ksavero bažnyčią su vienuolynu ir kolegija (XVII–XVIII a.), bernardinų bažnyčią ir vienuolyną (XVII–XVIII a.), Švč. Mergelės Marijos Apreiškimo bažnyčią ir brigitiečių vienuolyną (XVII a. I pusė), užsukti į Vaistinės bei Religijos istorijos muziejus.

Gardine veikiančiuose muziejuose pasisemti patirties, kaip įrengiant ekspozicijas ir parodas būtų galima efektyviai panaudoti šiuolaikinių informacinių technologijų teikiamas galimybes ir sukurtą skaitmeninį turinį, nebuvo iš ko. Šis ekspozicijų ir parodų modernizavimo etapas čia dar ateityje.

Grįžtant į Vilnių buvo sustota Murovankos kaimelyje, kur iki šiol tebestovi XVI a. pr. pastatyta unikali architektūros gotikinė gynybinio tipo Švč. Mergelės Marijos Gimimo cerkvė – vienas vertingiausių gotikos paminklų dabartinėje Baltarusijos Respublikoje. Ši cerkvė priskiriama unikaliai gotikinių cerkvių statybos reiškiniui, susiklosčiusiam LDK lotyniškosios ir bizantiškosios civilizacijų paribyje.

Paskutinė seminaro metu aplankyta vietovė buvo Lydos miestas, kuriam pradžią davė XIV a. I pusėje pastatyta Lydos pilis (Krėvos pilies „sesuo“). Seminaro dalyviai susipažino su jos istorija, architektūra, vykdytais restauravimo darbais.

Iš aplankytų dabartinės Baltarusijos teritorijoje esančių muziejų gana šiuolaikiškai įrengta ekspozicija ir parodomis išsiskyrė tik Baltarusijos nacionalinis dailės muziejus, su kuriuo LDM jau daug metų bendradarbiauja, keičiasi parodomis. Plėtojant bendradarbiavimą su šios šalies muziejais, rekomenduotina ir toliau palaikyti ryšius ne tik su šiuo, bet ir su Myro, Nesvyžiaus pilių muziejais, Naugarduko Adomo Mickevičiaus muziejumi, kuriame yra įrengtos ir trumpalaikėms parodoms skirtos patalpos.

Viso išvažiuojamojo seminaro metu buvo atliekama lankomų kultūros paveldo objektų fotofiksacija. Nuotraukos yra įkeltos į LDM duomenų bazes, jomis jau turi galimybę naudotis visi LDM darbuotojai, prireikus, ir kiti muziejai.

What Can We Learn from Colleagues at Neighbouring Countries?

DANUTĖ MUKIENĖ

The author of the publication gives a detailed report on three external seminars about usage of digitised objects in exhibitions and other museum activities. These seminars were organized by the branch of Lithuanian Art Museum the Lithuanian Museums' Centre for Information, Digitisation and LIMIS (hereinafter – LM CID LIMIS) on 21–23th September, 1–2nd and 7–9th October 2016. Seminars took place in Latvia, Poland and Belarus. Specialists from digitisation competence centres of Kaunas, Šiauliai, Klaipėda, and LM CID LIMIS raised qualification and familiarized with specifics of reuse of digital cultural heritage abroad.